

ANTYŚWIATY MIKOŁAJA GOGOLA. PROBLEMY I SPECYFIKA GOGOŁOWSKIEGO TEKSTU I ANTYTEKSTU W PROCESIE TWORZENIA ALTERNATYWNEJ RZECZYWISTOŚCI LITERACKO-ARTYSTYCZNEJ

W niniejszej rozprawie naukowej autor stawia sobie za cel rozwiązanie dylematu „dwóch Gogolów”. Zrodził się on (dylemat) w efekcie dyskusji między krytykiem Wissarionem Bielinskim a pisarzem Mikołajem Gogolem. W trakcie badań naukowych krytycy literaccy nie umieli odpowiedzieć na pytanie w jaki sposób Gogol był stanie połączyć krytyczną naturę swoich dzieł literackich z reakcyjnymi przekonaniem moralnymi. Ponieważ żadnego z zaproponowanych rozwiązań powyższego dylematu nie można nazwać absolutnie przekonywującymi, w tej rozprawie naukowej autor broni hipotezy jedności osobowości Gogola-artysty z Gogolem-publicystą. Sprzeczność między religijnymi i moralno-etycznymi wartościami deklarowanymi przez Gogola-publicystę, a estetyką jego literackiej i artystycznej rzeczywistości zrodziła się za sprawą hipotezy, że kreatywny świat prac Gogola ograniczał się do jedynie do stylu literackiego (metody), który sam autor definiował jako „negatywizm”.

Metoda negatywizmu polega na kreowaniu alternatywnej rzeczywistości literackiej i artystycznej, anty-świata opartego na destrukcji artystycznej rzeczywistości tekstów precedensowych: zaprzeczeniu moralnych, etycznych i religijnych wartości, socjalnej struktury społeczeństwa przez sprowadzenie tychże do ich własnego przeciwieństwa. Pisząc o stylu (metodzie) zwanym negatywizmem, autor odwołuje się również do średniowiecznej literatury staro-rosyjskiej oraz europejskiej, którą Michaił Bachtin, Dmitrij Lichaczow oraz Aleksandr Panczenko klasyfikowali do tak zwanego literackiego „świata śmiechu”. „Świat śmiechu” służył opisaniu fenomenu „odwróconych” zachowań językowych w odniesieniu do kultury, w szczególności zaś do literatury średniowiecznej Zachodniej Europy i Starożytnej Rosji. Autor jest pewien, iż dowodem na fakt, że prace Gogola pisane są w stylu negatywizmu jest aktywne użycie anty-tekstu, który zniweluje wszystkie sprzeczności między jego poglądami moralnymi, a kreatywnością artystyczną.

Będzie to możliwe ze względu na fakt, że prace pisane w tym stylu nie zawierają „parodii” czy też nie mają orientacji antyklerykalnej. Dzieła literackie negatywizmu były odrębną artystyczną metodą konstruowania alternatywnej rzeczywistości, która ze swej natury nie była odzwierciedleniem empirycznych doświadczeń autora, ale raczej dokładną odwrotnością jego przekonań. Fakt ten niweluje wszelkie sprzeczności między Gogolem-pisarzem a Gogolem-filozofem. Zależność Gogola od wybranej przez niego metody twórczej doprowadziła autora do kryzysu twórczego w momencie, kiedy jego metoda literacka była w

pełni uformowana, a przejście od literackich zainteresowań poetyką romantyzmu do chrześcijańskiego idealizmu już się dokonało.

Mimo, że opanował do mistrzostwa styl negatywizmu wywodzący się ze średniowiecza, Gogol nie miał „średniowiecznych poglądów” i nabył przekonanie, iż jego metoda literacka była niemoralna w stosunku do kościoła ortodoksyjnego i społeczeństwa. „Paradoks Gogola” polegał na tym, że styl, którego używał w dziewiętnastym wieku był charakterystyczny dla okresu od dziewiątego do piętnastego stulecia. Jednakże sam Gogol i jego współcześni w swoich poglądach religijnych ewoluowali do w stronę mniejszej swobody religijnej i kościelnej cenzury.

Aby udowodnić użycie przez Gogola metody negatywizmu, autor niniejszej rozprawy wybrał następujące opowiadania: *Hans Kuhelgarten*, *Noc wigilijna*, *Newski prospekt*, *Taras Bulba*, *Rewizor*, *Szynel*, *Martwe Dusze*.

Rozprawę poprzedza część teoretyczna, w której wykorzystując metodologię Julii Kristiewej, Rolanda Barthes’a, Gérard Genette’a, Hans-Georg’a Gadamera, Dmitrija Lichaczowa, Michaiła Bachtina i innych, zostanie opisany model funkcjonowania stylu (metody) negatywizmu oraz sformułowany słownik terminologiczny tych badań.

Rezultatem tych badań powinna być teoretycznie opracowana i praktycznie udowodniona hipoteza dotycząca “brakującego ogniwa” w teorii stylów literackich zaproponowana społeczności naukowej do dalszego rozpatrzenia, jak również nowy materiał do tłumaczenia dyskursu dotyczącego prac Gogola z pola mitologii I chrześcijańskiego mistycyzmu na kanał naukowy.

Słowa kluczowe: Mikołaj Gogol, chrześcijański mistycyzm, negatywizm, alternatywna literacka i artystyczna rzeczywistość, any-świat, anty-tekst, intertekstualność.